

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України
доктору педагогічних наук, професору
Рябовій Зої Вікторівні**

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
завідувача кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін
комунального закладу «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

Пастовенського Олександра Вікторовича
на дисертацію **Марчук Інни Володимирівни**
«Державно-громадське управління розвитком закладу
загальної середньої освіти»
в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

**Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із планами
відповідних галузей науки**

В умовах євроінтеграції України важливими тенденціями є розвиток децентралізаційних процесів і становлення державно-громадських моделей управління, зокрема в освіті. Зазначене спонукає до активізації пошуків, розроблення та впровадження моделей державно-громадського управління розвитком системи загальної середньої освіти.

Закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», накази Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти»; від 30.11.2020 № 1480 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти; від 26.01.2022 № 66 «Про затвердження Порядку акредитації та ведення реєстру громадських фахових об'єднань, інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів загальної

середньої освіти», інші нормативно-правові акти в галузі освіти чітко визначають пріоритетність розвитку державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти.

Саме взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства створюють необхідні умови для прийняття ефективних управлінських рішень щодо розвитку системи загальної середньої освіти та задоволення суспільних інтересів у цій сфері.

Водночас теоретичних розробок щодо створення ефективних моделей державно-громадського управління розвитком закладів загальної середньої освіти на сьогодні напрацьовано недостатньо.

Тому дисертація Марчук І. В. «Державно-громадське управління розвитком закладу загальної середньої освіти» є соціально-значущою, актуальною та важливою як в теорії, так і в сучасній управлінській практиці.

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України в межах наукової теми кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільної трансформації в Україні» (Державний реєстраційний номер РК 0116U007183).

Найістотніші наукові результати, що містяться в дисертації

Відзначимо, що в роботі розроблено, обґрунтовано та проведено експертне оцінювання концептуальної моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти (рис. 2.9). Модель відображає взаємодію державної та громадської підсистем у соціальному середовищі задля забезпечення інтегративного розвитку закладу і має такі складові, як цільова, теоретико-змістова, процесуально-технологічна та результативна. Кожна складова моделі має свої особливості, мету та призначення, зміст і структуру. Модель може запроваджуватися водночас із розгортанням процесів громадської акредитації закладів освіти і розбудовою їхньої внутрішньої системи забезпечення якості освіти на основі використання спеціально розроблених кваліметричних субмоделей для систематичного моніторингу та поточного саморегулювання освітнього процесу.

Ціннісним є запропонований дисертанткою управлінський інструментарій «менеджмент-мікс», який сприяє конкурентоздатності закладу

загальної середньої освіти на ринку освітніх послуг і забезпечує інтегративний розвиток закладу освіти.

Заслуговує на увагу розроблений у дисертації інструментарій оцінювання якості освіти та якості освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти: факторно-критеріальні (кваліметричні) субмоделі в табличному процесорі Excel для проведення систематичного моніторингу.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дослідженні, значною мірою забезпечується логічною структурою роботи. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списків використаних джерел до зазначених розділів, загальних висновків і додатків. Логіка та послідовність викладу тексту роботи відповідає розв'язанню завдань дослідження. Роботу унаочнюють 14 таблиць і 13 рисунків. У 5 додатках представлено кваліметричні моделі оцінювання освітньої діяльності здобувачів освіти, професійної компетентності педагогічних працівників, управлінської компетентності керівника закладу загальної середньої освіти, впливу батьківської громади та громадських організацій на прийняття управлінських рішень у закладі, а також результати зведених експертних оцінок цілеспрямованості, розвивальної функції, інструментарію моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти тощо.

У процесі розв'язання першого завдання дисертації авторка на основі аналізу наукових джерел, нормативної бази, узагальнення українського та зарубіжного досвіду розкрила теоретичні аспекти державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти, зокрема проаналізувала сутність державно-громадського управління як певного виду управління, що базується на системі взаємоузгоджених дій державної підсистеми (органи державної влади) та громадської підсистеми (суспільні інституції – громадські об'єднання). Це свідчить про належний науковий рівень здобувачки.

Під час розв'язання другого завдання дисертантка детально охарактеризувала процес громадської акредитації закладу загальної середньої освіти. Проаналізувала основну вимогу до забезпечення ефективності громадської акредитації – розроблення відповідної методики її проведення, яка має бути клієнтоорієнтованою та базуватися на альтернативних підходах до оцінювання якості освіти й освітньої діяльності закладу. Довела, що

громадська акредитація має бути складовою авторської моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти.

Третє, одне з основних завдань роботи, орієнтоване на теоретичне обґрунтування та експертне оцінювання концептуальної моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти та технології її впровадження, дисертанткою розв'язано повністю. Авторкою науково обґрунтовано концептуальну модель державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти, описано її складові: цільову, теоретико-змістову, процесуально-технологічну та результативну. Охарактеризовано технології впровадження зазначеної моделі. Розкрито процедуру та описано інструментарій її експертного оцінювання.

Методичні рекомендації, що розроблені на виконання четвертого завдання дисертації, містять конкретні пропозиції, які сприятимуть удосконаленню державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

У дисертації напрацьовано корисний для управлінців-практиків матеріал. Зокрема керівники закладів загальної середньої освіти можуть застосовувати технологію впровадження в управлінську діяльність моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти. У закладах освіти можна ефективно використати специфічний інструментарій «менеджмент-мікс». Цінними, на наш погляд, є факторно-критеріальні (кваліметричні) субмоделі в табличному процесорі Excel для систематичного моніторингу якості освіти та якості освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти, що можна активно використовувати для регулювання освітнього процесу в закладах.

Програма та навчально-тематичний план спецсемінару для керівників і педагогів закладу загальної середньої освіти «Державно-громадське управління розвитком закладу загальної середньої освіти» можуть бути використані в системі післядипломної освіти для підвищення кваліфікації як педагогічних працівників, так і державних службовців.

Результати дослідження Марчук Інни Володимирівни впроваджено в практику управлінської діяльності спеціалізованої загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 316 з поглибленим вивченням української мови м. Києва (довідка від 04.12.2023 р. № 423), Петрівського ліцею Петрівської сільської ради (довідка від 28.11.2023 р. № 145), комунального закладу «Богодухівський

ліцей № 1» Богодухівської міської ради Богодухівського району Харківської області (довідка від 01.12.2023 р. № 01-22/163), Лютізького ліцею Петрівської сільської ради (довідка від 14.11.2023 р. № 174), опорного закладу «Засульський ліцей Лубенської міської ради Лубенського району Полтавської області» (довідка від 06.12.2023 р. № 01-19/356), Новопетрівського ліцею Петрівської сільської ради (довідка від 22.11.2023 р. № 291), у навчальний процес Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка від 05.12.2023 р. № 01-02/777).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність отриманих авторкою результатів, висновків і рекомендацій забезпечується застосуванням сучасних теоретичних та емпіричних методів дослідження. Серед них варто виділити методи експертного оцінювання, що застосовувалися з метою експертного аналізу моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти та технології її впровадження, а також статистичні методи, що використовувалися для узагальнення отриманих показників і подальшої їх інтерпретації

Уважаємо, що коректний науковий апарат дослідження сприяв успішному розв'язанню завдань дисертації.

У роботі проаналізовано 188 джерел, з яких 19 – іноземною мовою. Результати дослідження апробовані на 11 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, наукових форумах та ін. Основний зміст роботи висвітлено в 7 публікаціях, серед них 6 статей надруковано в наукових фахових виданнях України, 1 публікація – у збірнику матеріалів конференцій.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушення академічної доброчесності

Зазначимо, що дисертація перевірена за допомогою автоматизованої системи, яка підтвердила відсутність у тексті академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, висловимо деякі зауваження до змісту дослідження, що мають, переважно, рекомендаційний та уточнювальний характер:

1. У розробленій у дисертації концептуальній моделі державно-громадського управління розвитком закладу загальної середньої освіти доцільно було б також передбачити можливість здійснення аналізу інформації

щодо якості освітньої діяльності та дотримання закладом освіти вимог законодавства, яку ДСЯОУ одержує в процесі інституційного аудиту та позапланових перевірок.

2. У роботі (с. 198) зазначається, що для отримання незалежної інформації про поточний стан державно-громадського управління закладу освіти доцільно ініціювати громадську акредитацію власної діяльності.

Водночас, зауважимо, з цією метою, відповідно до чинного законодавства, засновник, керівник, педагогічна рада, загальні збори, піклувальна рада закладу освіти можуть ініціювати проведення позапланового інституційного аудиту, в процесі якого також здійснюється незалежне та кваліфіковане оцінювання управлінських процесів закладу.

Крім того, зазначені цілі можна досягти, залучаючи представників громадськості та незалежних експертів до періодичного самооцінювання управлінських процесів у закладі освіти, обов'язкове здійснення якого передбачене законодавством.

3. У дисертації (с. 69) зазначено, що положення про Громадську раду при Міністерстві освіти і науки України (2021) відкрило можливість різнопланової співпраці громадських організацій з органами місцевого самоврядування та безпосередньо закладами загальної середньої освіти.

Не применшуючи ролі зазначеного положення, зауважимо, що така можливість визначена передовсім законами України «Про освіту» (стаття 70), «Про повну загальну середню освіту» (статті 27, 32, 36, 50 та ін.), постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» тощо.

4. На наш погляд, у роботі недостатньо аналізується роль органів місцевого самоврядування в питанні розвитку закладів освіти, про що дисертантка коротко зазначає лише декілька разів. Водночас саме місцеві ради є засновниками закладів загальної середньої освіти в територіальних громадах і, відповідно до законодавства, зобов'язані забезпечити розвиток заснованих ними закладів. Крім того, насамперед засновник або уповноважений ним орган разом із директором, педагогічною радою і загальними зборами колективу закладу здійснюють керівництво закладом, зокрема і в питаннях його розвитку (статті 27, 36, 37 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

5. У п 1.1. «Державно-громадське управління у сфері загальної середньої освіти України в наукових джерелах і нормативно-правових документах» авторкою детально аналізуються наукові роботи, що стосуються питання державно-громадського управління закладами освіти.

Однак, на нашу думку, розгляду нормативно-правового підґрунтя державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти приділено недостатню увагу. Так у цьому пункті лише один раз згадується Закон України «Про повну загальну середню освіту», який визначає основні особливості системи державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти. Ці особливості могли б стати предметом наукового аналізу в зазначеному пункті дисертації.

Водночас наголосимо, що висловлені зауваження не знижують науковий рівень і практичну цінність роботи.

Загальний висновок

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота **Марчук Інни Володимирівни** «Державно-громадське управління розвитком закладу загальної середньої освіти» є завершеним, самостійним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки та практики.

Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами), наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами), а її авторка, **Марчук Інна Володимирівна**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук,

завідувач кафедри

суспільно-гуманітарних дисциплін

КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

 Олександр ПАСТОВЕНСЬКИЙ

Підпис Пастовенського О. В. засвідчую:

завідувач канцелярії:

КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

 Олена КРАВЕЦЬ

30.01.2024

